

**# GENEL KURULUN YÖNETİM KURULU ÜYELERİNİ
GÖREVDEN ALMA YETKİSİ MURAHHASLARI KAPSAR MI?***
(DOES GENERAL ASSEMBLY'S DISMISSAL POWER SCOPE THE EXECUTIVE
MEMBERS OF BOARD OF DIRECTORS?)

Doç. Dr./Assoc. Prof. Dr. Gökçen TURAN**

ÖZ

Türk Ticaret Kanunu'nun 408/2-b maddesinde yönetim kurulu üyelerini görevden alabilmek genel kurulun devredilemez yetkileri arasında sayılmış, aynı Kanununun 364. maddesinde de yönetim kurulu üyelerinin, esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabileceği hükme bağlanmıştır.

Bununla birlikte, müdürlerin ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz bulunanların atanmaları ve görevden alınmaları ise TTK'nın 375/1-d maddesinde yönetim kurulu üyelerinin devredilemez yetkileri arasında sayılmış, aynı Kanununun 370/2 maddesinde ise yönetim kurulunun, temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebileceği hükme bağlanmıştır.

Kuruluşta yönetim kurulu üyelerinden imzaya yetkili olanların esas sözleşme ile belirlenebilmesine ilişkin TTK m.339/2-g bendi hük-

^H Hakem denetiminden geçmiştir.

* Bu makale 29.07.2022 tarihinde Yayinevimize ulaşmış olup, 05.09.2022 tarihinde birinci hakem; 12.09.2022 tarihinde ikinci hakem onayından geçmiştir.

** Balıkesir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı Öğretim Üyesi, gokcen.turan@balikesir.edu.tr, ORCID ID: orcid.org/0000-0003-1681-6525

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar tarafından çıkar çatışması bildirilmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Bu makaleye atıf için; TURAN, Gökçen, "Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma Yetkisi Murahhasları Kapsar mı?", REGESTA, Cilt: 7, Sayı: 3, 2022, s. 463-484.

mü saklı kalmak üzere, yönetim kurulunun şirketi temsil yetkisine sahip kişileri belirleme yetkisinin münhasır olduğu ve bu yetkinin yönetim kurulunun elinden alınamayacağı tartışmasız olarak kabul edilmekle birlikte; azil bakımından konuya yaklaşıldığında, genel kurulun devredilmez yetkileri arasında sayılan yönetim kurulu üyelerini azledebilme yetkisinin, yönetim kurulunun yetkilerini delege ettiği durumlarda yetkileri devralarak yönetim kurulunun yerine geçen ve organ sıfatını kazanan murahhaslara karşı da cari olup olamayacağı incelenmeye değer bir tartışma konusudur.

Anahtar Kelimeler: Temsil Yetkisinin Devri, Murahhas, Yönetim Kurulu Üyesinin Azli, Murahhasın Azli

ABSTRACT

In the article of the 408/2-b of the Turkish Commercial Code (TCC), the dismissal of members of board of directors is stated among the nondelegable powers of general assembly. Furthermore, in the article of the 364 of the same Code, it is regulated that members of board of directors whether appointed by article of association can always be dismissed by general assembly even if outside of the agenda as long as there is a just cause.

However, appointment and dismissal of managers, and persons with the same function as the managers, and authorized signatories is stated among the nondelegable powers of board of directors in the article of the 375/1-d of the TCC. On the other hand, it is regulated in the article of the 370/2 of the TCC that the board of directors may delegate its representative authority to one or more its members called executive member or any third person from outside called managing director.

With the exception of the article of the 339/2-g of the TCC, it is a topic of discussion worth examining that although it is unquestionably accepted that the power of determining authorised signatories is exclusively belongs to board of directors; in terms of dismissal, whether the nondelegable power of dismissal of the general assembly over the board of directors is applicable to executive members or managing directors in cases where the board of directors delegates its powers to them.

Keywords: *Delegation of Representative Authority, Executive Member, Dismissal of Member of Board of Directors, Dismissal of Executive Member*

I. HUKUKİ SORUN

Yürürlüğe girişinin onuncu yılını doldurduğumuz TTK, mülga 6762 sayılı Kanundan (eTTK) farklı olarak, gerek genel kurulun gerek yönetim kurulunun devredilemez yetkilerini ayrı maddeler halinde tek tek sayarak düzenlemiş, böylece organlar arasında işlevler ayrılığına dayanan eşitlikçi bir anlayışı benimsemiştir¹.

TTK'nın 408/2-b maddesi uyarınca, yönetim kurulu üyelerinin görevden alınması genel kurulun devredilemez yetkileri arasında sayılmış ve yönetim kurulunu düzenleyen maddeler arasında “görevden alma” kenar başlıklı 364. maddede, yönetim kurulu üyelerinin, esas sözleşmeyle atanmış olsalar dahi, gündemde ilgili bir maddenin bulunması veya gündemde madde bulunmasa bile haklı bir sebebin varlığı hâlinde, genel kurul kararıyla her zaman görevden alınabilecekleri düzenlenmiştir. Sonuç olarak, genel kurulun yönetim kurulu üyelerini azil yetkisinin, azil kararının gündeme bağlılık ilkesiyle ilişkisine dair tartışmalar bir tarafa², mutlakiyeti hakkında herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır.

Genel kurulun yönetim kurulu üzerinde üst organ olduğu şeklindeki eski anlayışı terkeden kanun koyucu, TTK 375. maddede yönetim kurulunun devredilemez yetkilerini de ayrı ve bağımsız olarak düzenlemiş, bu kapsamda şirketin yönetim teşkilatının belirlenmesi ile müdürler ve imza yetkililerinin atanması ve görevden alınmasını yönetim kurulu-

¹ Böylece eTTK dönemindeki genel kurulun üst organ olduğu anlayışı terk edilmiştir (Bkz. TTK m.375 gerekçesi)

² Genel kurulun yönetim kurulu üyelerini azil yetkisinde gündeme bağlılık ilkesinin uygulanmasına ilişkin olarak TTK 364 ve 413/3 maddelerinin nasıl yorumlanması gerektiğine dair değerlendirmeleri için bkz. Nuri Erdem, ‘Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyesinin Azli’ (2018) 76(2) İHM 503, 506 vd; Ali Pash and Zehra Seyis, ‘Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli’ in Arslan Kaya, İbrahim Çağrı Zengin, Nurgül Yıldız, Ahmet Özsoy and Elif Oğuz (eds), Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri -I- (Tebliğler ve Tartışmalar) (On İki Levha Yayıncılık 2022) 1 40 vd; Özge Karaege, ‘Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi TTK m. 364’ (2014) 1 AnkBD 69 76 vd

nun münhasır yetkileri arasında saymıştır. Öte yandan, TTK'nın 367 ve 370/2 maddelerinde yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini kendi üyeleri arasında ya da dışardan bir kişiye devredebileceği belirtilmiştir³.

Ticaret Kanunumuzda murahhas terimi kullanılmasına karşılık, sermaye piyasası mevzuatımızda⁴ icrada görevli üye teriminin benimsendiği görülmektedir⁵. Bu anlamda, icrada görevli üye ifadesinin⁶, Ti-

³ Kanunda her ne kadar temsil yetkisinin devrini düzenleyen maddede murahhaslıktan söz edilmişse de (yetki devrinin yönetim kurulu üyeleri arasında yapılması halinde murahhas üyelik, dışarıdan bir üçüncü kişiye devir halinde ise murahhas müdürlükten söz edilir) öğretide, temsil yetkisi yanında ancak yönetim devri de yapılmışsa murahhas sıfatının kazanılacağı (veya ikisinin beraber devredilmesinin amaca uygun olacağı) çoğunlukla kabul edilmektedir ki, biz de bu görüşe iştirak ediyoruz. Öte yandan, uygulamadaki genel durum da bu görüşü desteklemektedir. Başka deyişle, pratikte genellikle yönetim ve temsil yetkileri birlikte devredilmektedir [bkz. Ünal Tekinalp, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (3rd edn, Vedat Kitapçılık 2013) 220 (par. 12-68); İsmail Kırca, Feyzan Hayal Şehirli Çelik and Çağlar Manavgat, Anonim Şirketler Hukuku C.I (Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013) 594; Oruç Hami Şener, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (2nd edn, Seçkin Yayıncılık 2015) 367; Reha Poroy, Ünal Tekinalp and Ersin Çamoğlu, Ortaklıklar Hukuku I (13th edn, Vedat Kitapçılık 2014) 349 (N.540b); Ercüment Erdem, 'Yönetim Kurulunun Oluşumu, Yetkileri ve Yetki Devri' in Ayşegül Altınbaş and Yurdal Özatlan (eds), Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun İş Dünyasına Etkileri (Seçkin Yayıncılık 2014) 53; İbrahim Arslan, 'Yönetim Kurulu' in Sami Karahan (ed), Şirketler Hukuku (Mimoza Yayınları 2015) 414; Soner Altaş, Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku (2nd edn, Seçkin Yayıncılık 2021) 181. Aksi görüşte Hasan Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi (4th edn, Adalet Yayınevi 2022) 1416-1417, 1470]. Genel uygulamanın da bu şekilde olmasını nazara alarak, açıklamalarımızda diğer ihtimallere (sadece temsil yetkisinin devri ya da yönetim ve temsil yetkilerinin farklı kimselere devri) dayalı değerlendirme yapılmasına lüzum görülmemiştir

⁴ Bkz. SPK'nun II-17.1 sayılı Kurumsal Yönetim Tebliği Eki Kurumsal Yönetim İlkelerinde 4.3.2 no'lu İlke ve devamındaki İlkeler

Tebliğin ekinde bulunan Kurumsal Yönetim İlkeleri'nde geçen bu terminolojide, icrada görevli üyenin özellikleri, icrada görevli olmayan üye için verilen tariften hareketle anlaşılabilir. İlgili İlke'de verilen tarife göre, "icrada görevli olmayan yönetim kurulu üyesi, üyelik haricinde şirkette başkaca herhangi bir idari görevi veya kendisine bağlı icrai mahiyette faaliyet gösteren bir birim bulunmayan ve şirketin günlük iş akışına ve olağan faaliyetlerine müdahil olmayan kişidir"

⁵ Bunun sebebi, küreselleşme (pek çok yabancı ortaklığın ülkemizde faaliyet gösteriyor olması) ve Anglo-Amerikan hukukunun etkisiyle, artık ülkemizde de ortaklıkların yönetim işleyişinde bu kullanımın kendine yer edinmesi olarak açıklanabilir

caret Kanunumuzdaki murahhas üyeye karşılık geldiğini söylemek mümkündür⁷. Sonuç olarak, yönetim kurulunda hangi üyelerin icrada görevli olacağına TTK'nın 367, 370/2 ve 373/1 maddeleri çerçevesinde yönetim kurulu karar verecektir⁸.

Yönetim kurulunun kendi üyeleri arasında ve/veya dışarıdan kişilere yetki devri yaptığı (başka deyişle murahhas üye ve/veya murahhas müdür atadığı) durumlarda, genel kurulun TTK'nın 364 ve 408/2-b maddelerinde düzenlenen azil yetkisinin murahhasları kapsayıp kapsamadığı sorulabilir. Gerçekten de, şirkette yönetim kurulundan başka, yönetim kurulunun yetkilerini delege ettiği murahhas üye ve/veya müdürlerin bulunduğu, bunların delegasyonla yönetim kurulunun yerine geçtikleri ve organ sıfatını iktisap ettikleri dikkate alındığında, genel kurulun azil yetkisinin bunlara da (veya en azından murahhas üyelere) şamil olacağından söz edilemez mi? Ya da, genel kurulun murahhas üyeyi yönetim kurulu üyeliğinden azletmesi halinde murahhaslık sıfatı

Uygulamada “icrada görevli üye” yerine daha kısa bir kullanımla “icracı üye (executive member)” tabirinin daha sık kullanıldığını da söylemek gerekir

⁶ Hemen belirtelim ki, icrada görevli olmayan üye ile bağımsız üye tabirleri aynı anlama gelmez. Bağımsız üye, sermaye piyasası mevzuatı ile hukukumuzda giren bir kavram olup, halka açık ortaklıkların yönetim kurullarında belirlenen asgari oranda yer alması gereken ve bilhassa ilişkili taraf işlemlerinin karara bağlanmasında fonksiyon üstlenen üyelere (bkz. SPK'n 17/3, KYİ 4.3.3 no'lu İlke ve devamındaki İlkeler). Şu kadar ki, bağımsız üyeler icrada görevli olmayan üyeler arasından seçilir ya da başka söyleyişle bağımsız üyenin icrada görevli olmaması gerekir

⁷ “İcra görevli – icrada görevli olmayan” ayrımı yönetim kurulu üyeleri arasında söz konusu olduğundan, yönetim kurulunun dışarıdan atadığı murahhas müdürün, bu ayrımla bir bağlantısı yoktur. Ancak belirtelim ki, uygulamada “icra kurulu” şeklinde bir kullanıma da rastlanmakta, bununla şirkette icra yetkileriyle donatılan üst yönetim kastedilmektedir. Bu anlamda icra kurulu için, yönetim kurulunun (kendi içinden ve/veya dışarıdan) yetkilendirdiği, icrai yetkilerle donatılan kişilerden teşekkül eden, yönetim kurulunun üst gözetimi altındaki bir kuruldur tanımlaması yapılabilir. İcra kurulu hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Aslı Elif Gürbüz Usluel, ‘İcra Kurulu’ (2019) 142 TBB Dergisi 357 370 vd

Ayrıca, CEO'nun yönetim kurulu üyesi olması halinde, murahhas üyeye karşılık geldiği hakkında bkz. Ahmet Cemil Ünal, ‘CEO'nun Konumunun Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirilmesi’ (2014) 133 LHD 19 30 vd

⁸ TTK m.339/2-g hükmü uyarınca, kuruluşta temsile yetkili yönetim kurulu üyelerinin esas sözleşme ile belirlenmesini, imza yetkililerini belirleme konusundaki yönetim kurulunun devredilemez yetkisine, kuruluş süreci bakımından (bu süreçteki temsil ihtiyacından, yani işin doğasından kaynaklı) getirilen bir istisna olarak değerlendirmek lazımdır

da sona erer mi, yoksa (yönetim kurulu tarafından bir azil gerçekleştirmediği sürece) müdür olarak görevine devam eder mi?

Bu ve benzeri sorulara yanıt aramak üzere çalışmamızda, yönetim kurulunun yetkilerini delegasyon yoluyla devretmesinin anlam ve sonuçlarını irdeleyip, genel kurulun azil yetkisine ilişkin düzenlemenin ratio legis'ini dikkate alarak ve amaçsal yorumla, genel kurulun söz konusu yetkisini murahhaslar üzerinde de kullanıp kullanamayacağını değerlendireceğiz.

II. YÖNETİM KURULUNUN MURAHHAS ATAMASININ MAHİYET VE SONUÇLARI

a) Genel olarak

Kanundaki istisnai hükümler saklı kalmak kaydıyla yönetim kurulu anonim ortaklığın yönetim ve temsil organı olup (TTK 365), yönetim kurulu ve kendisine bırakılan alanda yönetim, kanun ve esas sözleşme uyarınca genel kurulun yetkisine bırakılmış bulunanlar dışında, şirketin işletme konusunun gerçekleştirilmesi için gerekli olan her çeşit iş ve işlemler hakkında karar almaya yetkili kılınmıştır (TTK 374). Görüldüğü gibi, hükümde geçen “kendisine bırakılan alanda yönetim” ifadesiyle yönetim kurulunun kendisine ait yetkileri bir yönetim kadrosuna⁹ bırakabilmesine işaret olunmuş, TTK 367 ve 370/2 hükümlerinde ise yetki devirlerinin yapılabilmesine ilişkin esaslara yer verilmiştir.

Mülga Kanundan farklı olarak TTK, yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini devretmesini ayrı ayrı düzenlemiştir¹⁰. Yönetimin devri hususunda, esas sözleşmeye konulacak bir hükümle yönetim kurulunun yönetimi kısmen ya da tamamen devretmeye yetkili kılınabileceği, yönetim kurulunun bu hususta bir iç yönerge düzenleyeceği, devrin yönetim üyelerinden bir ya da birkaçına yapılabileceği gibi üçüncü bir kişiye de yapılabileceği hükme bağlanmıştır (TTK 367). Temsil yetkisinin devri hususunda ise, sadece, yönetim kurulunun temsil yetkisini bir veya daha fazla murahhas üyeye veya müdür olarak üçüncü kişilere devredebileceği belirtilmiştir (TTK 370/2).

⁹ Yukarıda zikrettiğimiz gibi buna icra kurulu da denebilir

¹⁰ 6762 sayılı Kanunda iki husus aynı maddede bir çatı altında düzenlenmişti (bkz. m.319)

İki düzenleme arasındaki farklılık (yönetimin devri hususunda esas sözleşme hükmü ve iç yönerge düzenlenmesi şartı aranırken, temsil yetkisinin devri hususunda bu şartlara yer verilmemiş olması, bunun yanında temsil yetkisinin devrinde murahhas üyelik ve müdürlükten söz edilirken, yönetimin devrinde bu kavramlara yer verilmemiş olması gibi..) çeşitli noktalarda öğretide görüş ayrılıklarına neden olmuştur. Bunların başlıcaları, temsil yetkisinin devri için de esas sözleşme hükmü ve iç yönerge gerekip gerekmediği, yönetimin ve temsil yetkisinin ayrı kişilere devrinin mümkün olup olmadığı, murahhas sıfatının kazanılması için temsil yetkisi yanında yönetimin de devrinin gerekip gerekmediğidir. Biz bu çalışmada, gerek çalışmanın hacmini gereksiz yere artırmamak gerekse incelemek istediğimiz hukuki sorun ekseninde kalabilmek amacıyla, bahsi geçen tartışmalı noktaların her birinin detaylarına girmeyip¹¹, bu aşamada yönetim kurulunun yetki devrinde bulunmasının mahiyet ve sonuçlarına odaklanacağız.

b) Yetkilerin devri (delegasyon)

TTK 367 ve 370/2 hükümleri çerçevesinde yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini¹² üyeleri arasında yahut üçüncü kişilere devretmesi, organa özgü yetkilerin ya da başka deyişle organsal işlevin devri anlamına geldiğinden, teknik anlamda bir delegasyondur¹³. Delegasyonda yetkiyi devralanlar ortaklığın iradesini belirlemede söz sahibi haline gelirler. Bu bağlamda, yetki devri sonucunda murahhasların organ

¹¹ Öğretide savunulan görüşler için dipnot 3'te belirtilen eserlerin yanında ayrıca bkz. Abuzer Kendigelen, *Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler* (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2016) 262; Esra Ceneci, *Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Devri* (Yetkin Yayınları 2018) 49 vd; Güzin Üçışık and Aydın Çelik, *Anonim Ortaklıklar Hukuku C.I* (1st edn, Adalet Yayınevi 2013) 463 vd; Beşir Fatih Doğan, 'Yönetim Kurulunun Devredilemez Yetkileri ve Yönetim Yetkisinin Devri' (2012) 18(2) MÜHFD 609 624; Necla Akdağ Güney, *Anonim Şirket Yönetim Kurulu* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2016) 152 vd; Mehmet Bahtiyar, *Ortaklıklar Hukuku* (14th edn, Beta Basım Yayım 2020) 236

¹² Murahhas sıfatının kazanılması için temsil yetkisi yanında yönetim yetkisinin de devredilmesi gerektiği görüşünde olduğumuzu daha önce belirtmiştik (bkz. yukarıda dn.3)

¹³ Bkz. TK 367 gerekçesi. Ayrıca bkz. Tekinalp (n 3) 219 par.12-64; Ersin Çamoğlu, *Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu -Kamu Borçlarından Sorumluluk İle-* (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2007) 182 vd; Erdem (n 3) 52; Akdağ Güney (n 11) 81 vd; Ceneci (n 11) 30 vd

şifasını iktisap edecekleri öğretide ittifakla kabul edilmektedir¹⁴. Şu halde delegasyonu, yetkiyi devralanların bir nevi “yönetim kurulunun yerine geçmesi” olarak tasvir etmek yanlış olmaz¹⁵.

Delegasyonun bir diğer önemli sonucu, yetkiyi devralanların yetkiyle beraber yetkinin kullanımından doğan sorumluluğu da üzerlerine alıyor olmalarıdır. Nitekim TTK 553/2 hükmünde bu husus, delegeler yönünden değil, fakat delegasyonu yapanların -delegelerin seçimindeki özen borçları hariç- sorumluluklarının ortadan kalkmasıyla ifade edilmiştir¹⁶.

Bu çerçevede, yönetim kurulunun delegasyon mahiyetindeki yetki devirleri ile ortaklığın iradesinin oluşumunda belirleyici rol almayan yardımcı kişileri atamasını ayırt etmek gerekir. Gerçekten, yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini murahhas üye veya müdürlere bırakması ile, yönetim teşkilatını belirleme yetkisi çerçevesinde bir kısım kimselere müdür veya diğer herhangi bir sıfatla yöneticilik ve bu kimselere imza yetkileri tanımlaması, birbirinden farklı işlemlerdir. İlki yukarıda arz ettiğimiz özellikleri haiz bir delegasyon mahiyetinde iken, diğerinde böyle bir hususiyet söz konusu değildir. Nitekim TTK 375/1-d bendi gerekçesinde de, “müdürler ile aynı işleve sahip kişiler” ifadesi ile kendilerine yönetme görev ve yetkileri tanınmış kimselerin anlatılmak istendiği, yönetme görev ve yetkisinin verilmesiyle kastedilenin ise yönetim hakkının veya genel olarak yönetimin geçirilmesi (yani delegasyon) değil, işlemlerin yürütülmesi aşamasına ilişkin yetkilerin verilmesi olduğu vurgulanmıştır.

Sonuç olarak, yönetim kurulunun yönetim ve temsil yetkilerini murahhaslara devrederek, kendisini (dualist yapıdakine benzeyecek şe-

¹⁴ Birçokları yerine bkz. Kırca, Şehirli Çelik and Manavgat (n 3) 593

¹⁵ Bununla birlikte, yönetim kurulunun varlığını sürdürdüğünü ve delegeler üzerindeki üst gözetim yetkisinin devam ettiğini de hatırdan çıkarmamak gerekir

Öte yandan, alt delegasyon (delegelerin devraldıkları yetkileri başkasına devretmeleri) mümkün değildir

¹⁶ Gerçekten de madde lafzında, kanundan veya esas sözleşmeden doğan bir görevi veya yetkiyi, kanuna dayanarak, başkasına devreden organlar veya kişilerin, bu görev ve yetkileri devralan kişilerin seçiminde makul derecede özen göstermediklerinin ispat edilmesi hâli hariç, bu kişilerin fiil ve kararlarından sorumlu olmayacakları ifade edilmiştir

Bu hususta ayrıca bkz. aşağıda dn.20

kilde) bir gözetim kurulu pozisyonuna geçtiği anonim şirketlerde¹⁷, murahhasların kendilerine devredilen yetkiler bakımından yönetim kurulunun yerine geçtikleri ve organ sıfatını kazandıkları hususu, incelediğimiz hukuki meselenin çözümünde bize yol gösterici önemli bir tespittir.

III. MURAHHASLARIN AZLI

TTK 367, 370/2 ve 375/1-d hükümleri çerçevesinde murahhasları atama yetkisinin yönetim kurulunda olduğunda bir kuşku bulunmamasına karşın¹⁸, azil yetkisinin hangi organda olduğu konusu tartışmalıdır. Şöyle ki, öğretilerde TTK 375/1-d hükmü (hükümde geçen “görevden alma” ibaresine istinaden) ve yetkide paralellik ilkesi uyarınca, azil/görevden alma yetkisinin onları atayan yönetim kurulunda olduğu baskın görüş olarak savunulmakla beraber¹⁹; atamayla birlikte azil yetkisinin genel kurula geçeceğini savunan yazarlar da vardır²⁰.

¹⁷ TTK 375/1-e hükmünde, yönetimle görevli kişilerin, özellikle kanunlara, esas sözleşmeye, iç yönergelere ve yönetim kurulunun yazılı talimatlarına uygun hareket edip etmediklerinin üst gözetimi, yönetim kurulunun devredilemez yetkileri arasında sayılmıştır. Bu nedenle, yukarıda ifade ettiğimiz üzere, yetki devri sorumluluğunun da geçmesi sonucuna yol açıyor olmakla birlikte, yönetim kurulunun üst gözetim sorumluluğu devam etmektedir (Yönetim kurulunun üst gözetim yetki ve görevinin sorumluluğunun çerçevesi ve sınırları hakkındaki değerlendirmeleri bkz. Sıtkı Anlam Altay, ‘Anonim Ortaklıklarda Gözetim Yükümlülüğünün Sınırlarının ve Ölçütlerinin Belirlenmesine Yönelik Düşünceler’ in Ersin Çamoğlu’na Armağan (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013) 3 vd

Ayrıca yeni düzenlemenin, getirdiği esneklikle, gerek Almanya’da uygulanan dualist yapılanmaya gerekse Amerika’da uygulanan icracı-icracı olmayan üye ayırımına olanak sağladığına ilişkin olarak bkz. TTK 367 gerekçesi, par.2

¹⁸ Mülga eTTK bu hususta esas sözleşme ile yetkinin genel kurula veya yönetim kuruluna tannabileceğini öngörmüştü (bkz. m.319)

¹⁹ Kırca, Şehirli Çelik and Manavgat (n 3) 629; Erdem (n 3) 53 (dn 91); Paşlı and Seyis (n 2) 6; Doğan (n 11) 635; Akdağ Güney (n 11) 136; Cencki (n 11) 85 vd; Gülçin Çam, ‘Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Yönetim Yetkisi ve Yetki Devri’ (2017) 16(2) İKÜHFD 513 540; Nurdan Orbay Ortaç and Şengül Al Kılıç, ‘Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Genel Kurula Katılması’ (2018) TFM 4(2) 211 231; Kaan Muharrem Yağcıoğlu, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi (1st edn, Adalet Yayınevi 2018) 125; Himmet Koç, Anonim Şirketlerde İç Yönerge ile Yönetim ve Temsil Yetkisinin Devri (1st edn, Adalet Yayınevi 2018) 113; Yavuz Selim Günay, Anonim Şirketlerin Temsili (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2020) 90-91

²⁰ Üçışık and Çelik (n 11) 465; Arslan (n 3) 412; Tamer Bozkurt, Şirketler Hukuku (14th edn, Yetkin Yayınları) 286. Öğretilerde Pulaşlı da -yazdığı TTK Şerhinin ilk bas-

Baskın görüşün karşısında yer alan görüş, delegasyonla yönetim kurulunun azil yetkisinin ortadan kalkıp, yetkinin genel kurula geçeceğini savunan katı bir yaklaşıma sahiptir. Buna karşın, yönetim kurulunu asli yetkili kabul etmekle beraber, genel kurulun da somut olay özelinde TTK 364'e dayalı olarak kullandığı azil yetkisinin, murahhas üzerinde etkili olabileceğini savunan karma bir görüş de savunulabilir.

Aşağıda azil yetkisinin genel kurula geçeceğini savunan görüşü analiz ettikten sonra, karma görüşü doğuran ihtiyaçları, bu görüşün dayanabileceği argümanları ve bunlara karşı ileri sürülecek itirazları değerlendireceğiz.

a) Azil yetkisinin genel kurula geçeceğini savunan görüşün analizi (kısaca geçiş görüşü)

Bu görüş taraftarı yazarlar, gerekçe olarak, murahhaslara yetki devri ile birlikte, anonim ortaklığın yönetim kuruluyla arasındaki ilişkinin artık murahhaslarla arasında oluşacağı; murahhasların seçilmekle yönetim kurulu ile aynı seviyede olacakları, yönetim kurulunun murahhas üyelerin üzerinde bir organ niteliğinde olmadığı, yönetim kurulu ile aynı seviyede bulunan bir kişiyi azletme yetkisinin de doğal olarak genel kurulda olması gerekeceği, azil yetkisinin yönetim kurulunda olmasının murahhas üyelerin tayin edilme amacına ters düşeceği; yönetim kurulu ile murahhaslar arasındaki ilişkinin vekalet akdi olduğu kabul edilecek olursa, vekalet akdi çerçevesinde yönetim kurulunun murahhaslara her zaman talimat verebilme ve onları azletme yetkisine sahip olacağı, bu fikre göre yönetim kurulunun, murahhas atamasının TBK 507 anlamında başkasını vekil tayin etmek sayılacağı ve bu suretle yönetim kurulunun yönetim haklarını muhafaza etmeye devam etmiş olacağı, halbuki murahhas üyelerin tayini ile yönetim kurulunun yetkisini yitireceği; TTK 370 hükmünde vekil tayin etme değil, bırakma kelimesi kullanıldığı,

kısında- bu yönde görüş belirtmesine karşın [bkz. Hasan Pulaşlı, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Şirketler Hukuku Şerhi C.I (1st edn, Adalet Yayınevi 2012) 1020], eserinin yeni baskılarında bu görüşüne yer vermediği görülmektedir

Mülga eTTK döneminde ileri sürülen (ve TTK dönemindeki görüşlere kaynaklık eden) görüşler için bkz. Halil Arslanlı, Anonim Şirketler C.II-III (1st edn, Fakülteler Matbaası 1960) 124; Oğuz İmregün, Anonim Ortaklıklar (4th edn, Yasa Yayıncılık 1989) 218

mehaz İsviçre Borçlar Kanunu'nda nakil teriminin tercih edildiği; sonuç olarak Murahhas üyelerin kendi alanları içinde adeta organ-şahıs niteliğini aldıkları, temsil yetkisinin Murahhaslara bırakılmasıyla Murahhas üyeler ile ortaklık (genel kurul) arasında bir irtibat doğduğu ve azil yetkisinin genel kurula geçtiği hususlarına dayanılmıştır.

Yukarıda gerekçelerine yer verdiğimiz, yönetim kurulunun atadığı Murahhaslar üzerinde azil yetkisinin bulunmadığını, Murahhasların yönetim kurulunun yerine geçmesi neticesinde azil yetkisinin de genel kurula geçeceğini (ve sadece onda olacağını) savunan görüşün, eleştirilebilir ve karşı tez üretilebilir yönleri olsa bile, dayandığı güçlü bir istinat noktasının bulunduğu da inkar edilemez. Bu, delegasyon sonucunda Murahhasların yönetim kurulunun yerine geçmesi ve organ sıfatını kazanması hususiyetidir ki, eTTK zamanındaki görüşlerin temelini oluşturan bu noktayı TTK'nın kabul ettiği yeni düzende dahi göz ardı etmek mümkün değildir²¹. Bu bakımdan görüşü bütünüyle reddetmek yerine, artı ve eksileriyle değerlendirmek daha doğru bir yaklaşım tarzı olacaktır.

Görüşün eleştiriye açık yönlerini ise şöyle sıralayabiliriz: Öncelikle görüşün eTTK zamanındaki anlayış ve o dönemde savunulan bilimsel içtihatlarla dayandığı (genel kurulun üst organ olması, kullanılan terminolojinin eTTK'ya ait olması, eTTK zamanındaki görüşlere atıf yapılması gibi..) ileri sürülebilir. Örneğin, yönetim kurulu ile aynı seviyede bulunan bir kişiyi azletme yetkisinin doğal olarak genel kurulda olması gerekeceği görüşünün genel kurulu üst organ olarak kabul eden eski anlayışı yansıttığı, kabul edilen yeni düzende yönetim kurulunun genel kurulun altında olmayıp, fonksiyonel olarak ayrı bir konumda olduğu, bu itibarla azil yetkisi için üst organ konumuyla genel kurul kararına ihtiyaç bulunmadığı savunulabilir²². Bunun dışında, Murahhaslar ile yönetim kurulunun aynı seviyede olduğu argümanı da, yönetim kurulunun delegasyon sonrasında da devam eden üst gözetim yetki ve sorumluluğu ile

²¹ Bkz. aşağıda "karma görüş"le ilgili kısımda yapılan açıklamalar

²² Genel kurulun üst organ olduğu anlayışının terkedilmesi ile ilgili olarak, ayrıca bkz. Yargıtay 11 HD, 1448/4198, 11.09.2017. Anılan kararda Yüksek Mahkeme, yerel mahkemenin genel kurul kararıyla şirkete genel müdür atanmasına ilişkin davada, genel kurulun üst organ niteliğinde ve verdiği kararın yönetim kurulu kararı ile aynı yönde olduğu gerekçesiyle verdiği dava red kararını, genel kurul kararının yoklukla malul olduğu ve butlanına karar verilmesi gerektiği gerekçesiyle bozmuştur. Karar metni için <<https://www.lexpera.com.tr/ictihat/yargitay/11-hukuk-dairesi-e-2016-1448-k-2017-4198-t-11-9-2017>>

talimat verebilme yetkileri dikkate alındığında, tartışmaya açık olduğu söylenebilir. Öte yandan, yönetim kurulunun “talimat verebilme” ve “azletme” yetkisine sahip olmasıyla bir anlamda yönetim haklarını muhafaza etmeye devam etmiş olacağı, halbuki yetki devriyle birlikte yetkilerini yitireceği argümanı da “talimat verebilme” ve “azletme” yönlerinden ayrı ayrı şöyle cevaplandırılabilir: Yönetim kurulunun üst gözetim yetki ve sorumluluğundan kaynaklanan talimat verebilme yetkisinin²³, yönetim yetkisinin devamı ve bu sebeple yetki devrinin amacına aykırılık olarak yorumlanamayacağı, bu yorum tarzının üst gözetimin amaç ve fonksiyonu ile bağdaşmayacağı söylenebilir. Üst gözetimin amacı - gerekçede de vurgulandığı üzere- kuramsal açıdan ve işletme iktisadi yönünden gerekli olan işlerin akışının gözetimi olup, yönetim kurulunu bir onay makamı veya denetim organı haline getirmez²⁴. Azil yetkisine gelince²⁵, kanun koyucunun burada ‘görevden alma yetkisini açıkça zikrederek’ bir tercih ortaya koyduğu (TTK 375/1-d)²⁶, kanunun açık lafzı

²³ Öğretide yönetim kurulunun delegasyondan sonra talimat verme yetkisinin bulunmadığı görüşü için bkz. Doğan (n 11) 634; Mustafa Ünal, ‘Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması’ (1982) 11(3) Batider 49 88

²⁴ Yönetim kurulunun yetkilerini delegasyon suretiyle murahhaslara devretmesi sonucunda, devredilen yetkiler bakımından yetki ve sorumluluğun murahhaslara geçeceği, ancak yönetim kurulu bakımından gerek devredilemeyen yetkiler, gerekse de murahhasların görevlerini kanuna, esas sözleşme ve iç yönetmeliklere uygun surette yerine getirip getirmediıklarını gözetlemek sorumluluklarının devam ettiği tartışmasız olarak kabul edilmektedir (Mülga eTTK zamanında bu hususta de lege lata açık düzenleme olmasa bile öğreti ve yargı kararlarında yönetim kurulu üyelerinin bu sorumluluğu kabul edilmekteydi [bkz. Çamoğlu (n 13) 185 vd; Mehmet Helvacı, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu (2nd edn, Beta Basım Yayım 2001) 36]. TTK’da ise bu hususta de lege lata açık düzenleme -m.375/1-e- bulunmaktadır)

Öte yandan, TTK 553/2 hükmünün yönetim kurulu üyelerinin bu sorumluluklarını sınırlandırıp sınırlandırmadığı hususunda, anılan hükmün TTK 375/1-e hükmü ile birlikte yorumlanması gerektiği hakkında görüşü için bkz. Kırca, Şehirli Çelik and Manavgat (n 3) 611 vd; Bahtiyar (n 11) 234. Ayrıca bkz. yukarıda dn.17

²⁵ Azil yetkisinin talimat yetkisine kıyasla etki gücü dikkate alındığında, yönetim kurulunun bu yetkiye, yetkilerini devrettikten sonra dahi sahip olması, bunu bir nevi yönetim haklarının devam etmesi olarak yorumlayan görüşe itiraz etmesi zor bir haklılık kazandırmaktadır

²⁶ Kanun koyucunun bu tercihini yönetim teşkilatını belirleme yetkisi ile ilişkilendirmek mümkün olduğu gibi, öğretide de değinildiği gibi yetkide paralellik (atayan kimse, azletmeye de onun yetkili olması) ilkesiyle de bağlantılı kabul edilebilir

göz ardı edilip tevile gidilemeyeceği söylenebilir. Son olarak, görüşün dayanaklarında TTK 370'a atıfla zikredilen terminolojinin (yönetim yetkilerinin bırakılması), TTK 370'e değil, eTTK 319'a ait olduğu da bir diğer eleştiri konusu olabilir.

Sonuç olarak, yönetim kurulunun azil yetkisini mutlak olarak reddeden ve yetkinin genel kurula geçeceğini savunan görüşe, katı yaklaşımı ve yukarıda açıkladığımız eleştiriye açık yönleri nedeniyle katılmıyoruz. Kanaatimizce murahhasları azil yetkisi yoruma meydan vermeyen kanun maddesinin açık ifadesi gereği yönetim kurulundadır²⁷. Ancak, yönetim kurulunun azil konusundaki asli yetkisini kabul etmekle beraber, uygulamada doğabilecek ihtiyaçlar karşısında genel kurulun yönetim kurulu üyelerini azil yetkisinin murahhaslar üzerinde de etkili olabileceğini savunan bir ara/karma görüşün -en azından- tartışılabilir olduğu düşüncesindeyiz.

b) Karma görüş

Yönetim kurulunun kendi üyeleri arasından yahut dışarıdan murahhas üye ve/veya müdür atadığı ve genel kurulun, atanan murahhasa karşı (süreç içerisinde) güvenini kaybettiği, bu veya başka herhangi bir sebeple göreve devam etmesini istemediği, buna karşın yönetim kurulunun murahhasın görevine son vermediği bir senaryoda; mevcut düzende genel kurulun elinde, murahhasın görevine son vermeyen yönetim kurulu üyelerini azletmek (bu suretle iradesini yerine getirecek başka üyeler seçmek) dışında bir hukuki imkan yoktur²⁸. Bu noktada hemen belirtelim ki, Ticaret Kanunumuzda -diğer ticaret şirketlerinin aksine- anonim şirketlerde pay sahiplerine haklı sebebe dayanarak mahkmeden yönetim kurulu üyesinin azlini isteme imkanı tanınmamıştır²⁹.

²⁷ Kanımızca, yetkinin genel kurula geçtiği görüşünü (eTTK zamanında görüşlere atfen) savunan yazarlar, TTK ile gelen yeni düzenleme karşısında görüşün geçerliliğini yitirdiğini göz ardı etmektedirler

²⁸ Burada murahhasın görevini sonlandırmak bağlamında başka bir hukuki imkan olmadığı kastedilmektedir. Yoksa, elbette, TTK 553 vd hükümlerinde düzenlenen sorumluluk davası açma hakkı, bilgi isteme hakkı, özel denetim isteme hakkı, azlık hakları vs.. çeşitli hakların mevcudiyeti söz konusudur

²⁹ Bu yönde bkz. Yargıtay 11 HD, 3136/338, 15.01.2019

Öğretide Paşlı ve Seyis tarafından, mevcut normların yorumlanması neticesinde anonim şirketlerde de de lege lata bu imkanın varlığının (daha açık bir söyleyişle, mahkmeden haklı sebeple yönetim kurulu üyesinin azlinin istenebileceğinin) kabul edi-

Anonim ortaklığın malvarlığının sahiplerinin nihai tahlilde pay sahipleri olduğu ve pay sahiplerinin söz konusu malvarlığını yönetmesi için bir anlamda yöneticilere vekalet verdiği felsefesini hatırdı tutmak ve yönetim teşkilatını belirleme yetkisinin ise yönetim kuruluna verildiğini kabul etmekle birlikte, yönetim kurulunun atadığı murahhasın şirketi yönetmesini (güven sorunu, yolsuzluk/usulsüzlük iddiası, şirket menfaati yerine kendi menfaatine işlemler tesis ettiği gibi sebeplerle) istemeyen pay sahiplerinin, (murahhasın görevine son vermeyen) yönetim kurulu üyelerini genel kurulda azletmekten başka çıkar yollarının olmadığı mı söylenmeli; yoksa, istenilen sonuca ulaşmak için böyle dolambaçlı bir yol izlenmesini şart koşmak yerine, yönetim kurulu üyeliğinin bir güven ilişkisi olduğu nazariyesinin³⁰ murahhaslar bakımından da geçerli olduğu, böylece genel kurulun yönetim organının üyeleri hakkında sahip olduğu azil yetkisinin, organsal işlevi devralan murahhasları da kapsayacağına dair bir karma görüş mü oluşturmalı? Vurgulamak gerekirse, karma görüşte yetkinin genel kurula geçtiği savunulmayıp, yönetim kurulu yanında genel kurulun da somut olaya özgü koşullar çerçevesinde azil yetkisine sahip olmasının nasıl bir hukuki temele oturtulabileceği tartışılmaktadır.

Karma görüşün dayanabileceği argümanlar, bu bağlamda olası tez ve antitezler, murahhasın yönetim kurulu üyesi olması ve olmamasına göre ayrı ayrı ele alınabilir:

aa) Murahhas üye bakımından

Şurası bir gerçektir ki, murahhasın yönetim kurulu üyeliği varsa, karma görüşü savunmak daha kolaydır. Gerçekten de, genel kurulun güvenini kaybeden ve bu sebeple yönetim kurulu üyeliğinden azledilen bir kimsenin, yönetimde görev yapmaya ve şirketi temsil etmeye devam etmesi (ya da daha farklı bir söyleyişle genel kurulun buna rıza göstermesi) kanımızca hayatın olağan akışına zıttır. Bu nedenle, her ne kadar

lebileceği görüşü savunulmaktadır [Görüşün gerekçeleri ve karşı itirazlar hakkında detaylı bilgi için bkz. Paslı and Seyis (n 2) 9 vd]

³⁰ Genel kurulun yönetim kurulunu her zaman azledebilme yetkisinin temelinde bu nazariye yatar [bkz. Poroy, Tekianlıp and Çamoğlu (n 3) 361 N.549; Kırca, Şehirali Çelik and Manavgat (n 3) 460; Akdağ Güney (n 3) 61]

öğretide aksini savunan görüşler bulunsa bile³¹, genel kurulun bir muhahas üyeyi yönetim kurulu üyeliğinden azletmesi durumunda, bu üyenin müdür sıfatıyla görevine devam etmesinin gerek olağan hayat tecrübesine gerekse genel kurulun azil yetkisini düzenleyen hükmün ratio legis'ine uygun düşmediği kanısındayız. Şüphesiz bu düşüncemiz, muhahas üyeyi muhahaslıktan azletmenin (başka deyişle, yetki devrini sonlandırmanın) yönetim kurulunun münhasır yetkisinde olduğu, genel kurula da yönetim kurulu yanında azil yetkisi tanınmasının yetkinin devredilmezliği ile bağdaşmayacağı antitezi ile karşılaşacaktır. Bu bağlamda, şirketin yönetim teşkilatının belirlenmesini ve bu kapsamda müdürler ve imza yetkililerinin atanması ve görevden alınmasını yönetim kurulunun devredilmez yetkileri arasında sayan düzenlemenin ratio legis'i ile genel kurula tanınan azil yetkisinin ratio legis'i arasında bahsettiğimiz çerçevede bir uyumsuzluk bulunduğundan söz edilebilir³². Sonuç olarak, yönetim kurulunun TTK 375/1-d'deki devredilmez yetkisinden hiçbir taviz verilemeyeceği fikrine mi, yoksa pratik hayatın ihtiyaçlarına uygun olarak TTK 364'ün amaçsal yorumu ile genel kurulun azlettiği yönetim kurulu üyesinin muhahaslık sıfatının da sona ermesi gerekeceği fikrine mi üstünlük tanınacağı bir içtihat sorunudur. Kanımızca devredilmezliği bu ölçüde mutlak olarak yorumlamamak, hiçbir şart altında yönetim kurulu kararı dışında azlin mümkün olamayacağı şeklinde anlamamak gerekir. Yargıtay'ın bu konudaki yaklaşımıyla ilgili ise, herhangi bir emsal karar bulunamamıştır.

³¹ Akdağ Güney (n 11) 136; Cenkeci (n 11) 85; Orbay and Al Kılıç (n 19) 231

³² TTK 375/1-d bendindeki belirtilen kapsamın (müdürler ve aynı işleve sahip kişiler ile imza yetkisini haiz olanlar) içerisine sadece (eTTK 342 anlamında) müdürlerin ve alt kademe imza yetkililerinin değil, yetki devri yapılan muhahasların da girdiği hususunda [bkz. Kırca, Şehirli Çelik and Manavgat (n 3) 555-556; Akdağ Güney (n 11) 156; Tekinalp (n 3) 211, par. 12-45; Erdem (n 3) 47]

Ayrıca anılan madde ile ilgili öğretide çıkan bir diğer tartışma konusu, tüm kademelerde imza yetkililerinin atanmasının yönetim kurulunun devredilmez yetkisinde mi olduğu, bu görüşün kabulü halinde bilhassa büyük şirketlerde (örneğin pek çok şubesi olan bankalarda) şirketin her bir alt biriminin imza yetkilisini belirlemek için yönetim kurulu kararı gerekmesinin uygulamada doğuracağı sorunlardır. Öğretide bu hususta farklı görüşler savunulmuştur [bkz. Veliye Yanlı, 'Anonim Şirketlerde İmza Yetkilileri Sadece Yönetim Kurulu Tarafından mı Atanabilir?' (2013) 71(2) İÜHFM 439 447-448; Pulaşlı (n 3) 1478 vd; Doğan (n 11) 619; ayrıca bir üst paragrafta belirtilen kaynaklar

Nihayet belirtelim ki, yönetim kurulu üyelerini genel kurulun seçtiği, genel kurul kararlarında da büyük ölçüde sahip oldukları ortaklık payları ve oy hakları sayesinde kontrol gücünü elinde bulunduran pay sahiplerinin belirleyici olduğu, bu çerçevede -istisnai vakalar ve güç boşluğu durumları saklı kalmak üzere- yönetim kurulunun oluşumu ve kararlarına büyük ölçüde genel kurulun iradesinin yansıtacağı dikkate alındığında, murahasın göreve devamı konusunda yönetim kurulunun genel kurulun aksi yönde hareket etmesi olasılığının da görece düşük olacağı söylenebilir³³.

bb) Murahhas müdür bakımından

Karma görüşe, genel kurulun azil yetkisinin (sadece) yönetim kurulu üyelerini kapsadığı, bu nedenle murahas müdürler bakımından genel kurulun herhangi bir azil yetkisinin olamayacağı tezi ile karşılık verilebilir³⁴. Gerçekten genel kurulun murahas müdürleri de azle yetkili olabileceğini savunmak, azil yetkisinin yönetim kurulu üyelerini kapsadığı nazara alındığında, murahas üyeler kadar kolay olmamaktadır.

Karma görüşü murahas müdürler bakımından savunabilmek ve TTK 364'ün lafzi yorumunun getirdiği sınırlamayı aşabilmek için, ancak-geçiş görüşünde olduğu gibi- yetki devrinin (delegasyonun) mahiyet ve sonuçlarına (murahasların yönetim kurulunun yerine geçmesi, organ sıfatını kazanmaları hususiyetine) dayanılabilir. Hatırlanacağı gibi, yetki devrinin bu özelliği geçiş görüşünün güçlü tarafını oluşturmakta idi, ancak görüşün kabulüne yeterli gelmiyordu³⁵. İşte karma görüşle deyim yerindeyse -yeni düzende yetersiz kalan- bu istinat noktasını feda etmeyip, kullanabilmek mümkün hale gelmektedir. Başka bir söyleyişle, mu-

³³ Genel kurul ile yönetim kurulunun iradesinin örtüşmesine, başka bir mesele (genel kurulun yönetim kurulunu azletmemesi) açısından değinen görüş için bkz. Paslı and Seyis (n 2) 12-13

³⁴ Dikkat edilecek olursa, murahas üye ve murahas müdürle ilgili tartışmalarda bir karşılıklılık (yahut birbirine yönlendirme) durumu vardır. Şöyle ki, murahas üye ile tartışmada, tartışmanın yönü azledilen üyenin göreve müdür olarak devam edip edemeyeceği meselesine kayarken; murahas müdürle ilgili tartışmada ise bu kez azil yetkisinin sadece murahas üyeyi kapsayacağı tezine dayanılmaktadır

³⁵ Mülga eTTK zamanında görüşün öğretilde kabulünü sağlayan bu temel dayanak noktası, TTK'da benimsenen yeni dinamikler sebebiyle artık görüşün kabulüne yeterli gelmemektedir (bkz. yukarıda dn 25)

rahhasların delegasyonla yönetim kurulunun yerine geçmesi ve organ sıfatını iktisap etmeleri, azil yetkisinin yönetim kurulundan genel kurula geçtiğini bize kabul ettiremeye bile, genel kurulun da -güven unsurunun zedelendiği durumlarda- yönetim kurulu yanında azle yetkili olabileceğine ilişkin görüşü desteklemekte bir dayanak noktası teşkil edebilir.

Organ sıfatının iktisap edilmesi öğreti ve uygulamada daha çok, şeklen yönetim organının üyesi olmayan bir kişinin, şirket iradesinin oluşumuna katılması ve önemli görev alanlarında bağımsız karar alma yetkisinin bulunması durumlarında, bu kişinin eylem ve kararlarının tüzel kişiye (şirkete) izafe edilip edilemeyeceği, kendisinin de sadakat yükümlülüğü ile sorumluluk hükümlerine tabi olup olmayacağı noktasında tartışılmış ve içtihatlarla konu olmuştur. Başka bir anlatımla konunun tartışıldığı zemin, organ sıfatını iktisap edenin azline kimin yetkili olacağından ziyade başka boyutlar hakkındadır³⁶. Bununla birlikte, geçiş görüşünün dayanaklarında murahhasların şahıs-organ vasfını kazanmaları hususiyetine de değinilmiştir.

Kanımızca genel kurulun yönetim kurulu üyelerini azil yetkisinin murahhas müdürlere teşmilini savunmada delegasyonun yanında bir diğer dayanak noktası, güven nazariyesinin murahhasları da kapsayacak şekilde yorumlanması olabilir. Gerçekten de yönetim kurulu üyeleri ile pay sahipleri arasındaki ilişkinin güvene dayalı olması prensibinin, yönetim kurulunun yetkilerini delegasyon mahiyetinde devrettiği durumlarda (delegasyonun yukarıda değindiğimiz anlam ve sonuçları nazara alındığında) yetkiyi devralanlar bakımından da işleyeceği savunulabilir. Böylece güven ilişkisinin zedelendiği durumlarda genel kurulun yönetim kurulu üyelerini her zaman azledebilmesi ilkesi, uyarlanmış şekilde murahhas bakımından da cari kabul edilebilir. Buradaki uyarlamadan kasıt, yönetim kurulunun murahhasları her zaman azledebilmesi yetkisine bir halel gelmeksizin, genel kurulun da somut olay özelindeki koşullar çerçevesinde azil kararı alabilmesidir.

Kuşkusuz yönetim kurulunun yetkisinin devredilemez mahiyette olduğu ve genel kurula da yönetim kurulu yanında yetki tanınmasının, yetkinin devredilmezliği ile bağdaşmayacağı itirazı burada da gelecektir. Bu itirazla ilgili yukarıdaki kanaat ve görüşlerimiz burası için de geçerlidir.

³⁶ Ayrıca bkz. Kırca, Şehirali Çelik and Manavgat (n 3) 391; Çamoğlu (n 13) 31 vd; Akdağ Güney (n 3) 349 vd

IV. SONUÇ ve NİHAİ DEĞERLENDİRME

Murahhasları azil yetkisinin TTK'nın açık düzenlemesi gereği ve de yetkide paralellik ilkesine uygun olarak yönetim kurulunda olduğunu kabul etmek gerekir. Nitekim öğretilerde büyük çoğunluk bu görüş taraftarıdır. Bununla birlikte, eTTK zamanındaki görüşlere atıfla, delegasyon nedeniyle azil yetkisinin genel kurula geçtiğini savunan birkaç yazara da rastlanmaktadır. Yetkinin genel kurula geçtiğini savunan görüşün önemli dayanak noktası delegasyonun özelliğidir. Gerçekten delegasyon sonucunda yetkileri devralan murahhas üye ve/veya müdürler şirketin iradesini belirleme ve bağımsız karar alma yetkisine sahip olmakla organ sıfatını da kazanmakta, ayrıca devraldıkları yetkilerin sorumluluğunu da üstlenmektedirler. Öte yandan, murahhasları azil yetkisinin genel kurula geçtiği görüşünü, görüş mülga eTTK zamanında geçerlilik taşısa bile, TTK ile gelen yeni düzende kanun koyucunun yönetim kurulunu münhasır yetkili kılan açık iradesi nedeniyle savunmaya imkan yoktur.

Murahhasları atama ve görevden alma konusunda yönetim kurulunun açık yetkisini tanımakla birlikte, genel kurulun da somut olaya özgü şartlar dahilinde yönetim kurulu üyeleri üzerinde sahip olduğu azil yetkisini murahhaslar üzerinde kullanabilmesine ilişkin bir karma görüşün, hangi hukuki temeller üzerinde savunulabileceği, özellikle yönetim kurulunun azil yetkisinin devredilmez niteliği ile bağdaşmaması sorununun nasıl aşılabileceği çalışmada değerlendirilmiştir.

Vardığımız sonuca göre, pratik hayatın ihtiyaçların doğan karma görüş, güven nazariyesinin delegasyonun sonuçları itibariyle murahhasları da kapsayacak şekilde anlaşılması ve yetkinin devredilmezliği ilkesinin mutlak surette yorumlanmaması temelleri üzerinde savunulabilir.

KISALTMALAR

AnkBD	: Ankara Barosu Dergisi
Batider	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bkz	: bakınız
C	: Cilt
dn	: dipnot
HD	: Hukuk Dairesi
İHM	: İstanbul Hukuk Mecmuası

İÜHFMD	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İKÜHFD	: İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
KYİ	: Kurumsal Yönetim İlkeleri
LHD	: Legal Hukuk Dergisi
m	: madde
MÜHFD	: Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
N	: Number
Par	: paragraf
SPKn	: Sermaye Piyasası Kanunu
SPKr	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB Dergisi	: Türkiye Barolar Birliği Dergisi
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TFM	: Ticaret ve Fikri Mülkiyet Dergisi
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
vd	: ve devamı

KAYNAKÇA

Akdağ Güney N, Anonim Şirket Yönetim Kurulu (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2016)

Altaş S, Uygulamalı Anonim Şirketler Hukuku (2nd edn, Seçkin Yayıncılık 2021)

Altay S A, ‘Anonim Ortaklıklarda Gözetim Yükümlülüğünün Sınırlarının ve Ölçütlerinin Belirlenmesine Yönelik Düşünceler’ in Ersin Çamoğlu’na Armağan (1st edn, Vedat Kitapçılık 2013) 3-20

Arslan İ, ‘Yönetim Kurulu’ in Sami Karahan (ed), Şirketler Hukuku (2nd edn, Mimoza Yayınları 2015) 389-439

Arslanlı H, Anonim Şirketler II-III (Anonim Şirketlerin Organizasyonu ve Tahviller) (1st edn, Fakülteler Matbaası 1960)

Çenkeci E, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Temsil Yetkisinin Devri (1st edn, Yetkin Yayınları 2018)

Çam G, ‘Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulunun Yönetim Yetkisi ve Yetki Devri’ (2017) 16(2) İKÜHFD 513-544

Çamoğlu E, Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Hukuki Sorumluluğu -Kamu Borçlarından Sorumluluk İle- (2nd edn, Vedat Kitapçılık 2007)

Doğan B F, 'Yönetim kurulunun devredilemez yetkileri ve yönetim yetkisinin devri' (2012) 18(2) MÜHFD 609-640

Erdem E, 'Yönetim Kurulunun Oluşumu, Yetkileri ve Yetki Devri' in Ayşegül Altınbaş and Yurdal Özatlan (eds), Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun İş Dünyasına Etkileri (1st edn, Seçkin Yayıncılık 2014) 25-64

Erdem N, 'Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Gündeme Bağlılık İlkesi Çerçevesinde Yönetim Kurulu Üyesinin Azli' (2018) 76(2) İHM 503-528

Günay Y S, Anonim Şirketlerin Temsili (2nd edn, On İki Levha Yayınları 2020)

Gürbüz Usluel A E, 'İcra Kurulu' (2019) 142 TBB Dergisi 357-382

Helvacı M, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyesinin Hukuki Sorumluluğu (2nd edn, Beta Basım Yayım 2001)

İmregün O, Anonim Ortaklıklar (4th edn, Yasa Yayıncılık 1989)

Karaege Ö, 'Anonim Şirketlerde Genel Kurulun Yönetim Kurulu Üyelerini Görevden Alma (Azil) Yetkisi TTK m. 364' (2014) 1 AnkBD 69-110

Kendigelen A, Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler (3rd edn, On İki Levha Yayınları 2016)

Kırca İ, Şehirli Çelik F H and Manavgat Ç, Anonim Şirketler Hukuku C.I (1st edn, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları 2013)

Koç H, Anonim Şirketlerde İç Yönerge ile Yönetim ve Temsil Yetkisinin Devri (1st edn, Adalet Yayınevi 2020)

Orbay Ortaç N and Al Kılıç Ş, 'Anonim Şirket Yönetim Kurulu Üyelerinin ve Murahhasların Genel Kurula Katılması' (2018) TFM 4(2) 211-238

Paslı A and Seyis Z, 'Anonim Ortaklık Yönetim Kurulu Üyelerinin Azli' in Arslan Kaya, İbrahim Çağrı Zengin, Nurgül Yıldız, Ahmet Özsoy and Elif Oğuz (eds), Ticaret Kürsüsü Tartışıyor: Kürsü Seminerleri -I- (Tebliğler ve Tartışmalar) (1st edn, On İki Levha Yayıncılık 2022) 1-94

Poroy R, Tekinalp Ü and Çamoğlu E, Ortaklıklar Hukuku I (13th edn, Vedat Kitapçılık 2014)

Pulaşlı H, Şirketler Hukuku Şerhi (4th edn, Adalet Yayınevi 2022)

Şener O H, Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku (2nd edn, Seçkin Yayıncılık 2015)

Tekinalp Ü, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku (3rd edn, Vedat Kitapçılık 2013)

Üçışık G and Çelik A, Anonim Ortaklıklar Hukuku C.I (1st edn, Adalet Yayınevi 2013)

Ünal A C, ‘CEO’nun Konumunun Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirilmesi’ (2014) 133 LHD 19-44

Ünal M, ‘Anonim Ortaklıklarda Yönetim ve Yönetim Görevlerinin Murahhaslara Bırakılması’ (1982) 11(3) Batider 49-89

Yanlı V, ‘Anonim Şirketlerde İmza Yetkilileri Sadece Yönetim Kurulu Tarafından Mı Atanabilir?’ (2013) 71(2) İÜHFM 439-448

Yağcıoğlu K M, Anonim Ortaklıkta Yönetim Kurulu Üyeliğinin Sona Ermesi (1st edn, Adalet Yayınevi 2018)